

2023-09-20

Riktlinjer för säkerhetsskyddsarbete i Ekerö kommun

1. Inledning

Sveriges kommuner är enligt lag ålagda att bedriva ett systematiskt säkerhetsskyddsarbete och vidta förebyggande åtgärder för att skydda kommunens verksamheter mot brott som kan hota Sveriges säkerhet samt för att förebygga terroristbrott. Detta för att skydda sådant som är av grundläggande betydelse för Sverige. Här ingår bland annat det militära och civila försvaret, den nationella ekonomin, brottsbekämpande myndigheter, och leveranser av sådant som är nödvändigt för samhällets funktionalitet på nationell nivå.

Den lagstiftning och de föreskrifter som ligger till grund för kommuners säkerhetsskyddsarbete är främst

- Säkerhetsskyddslagen (2018:585),
- Säkerhetsskyddsförordningen (2021:955),
- Offentlighets- och sekretesslagstiftningen (2009:400) samt
- Säkerhetspolisens föreskrifter om säkerhetsskydd (PMSF 2022:1)

Säkerhetsskydd behövs för att skydda säkerhetskänsliga verksamheter mot olika typer av fientliga handlingar från aktörer som hotar med varierande avsikt och förmåga. De allvarligaste hoten kommer från främmande makt som både har hög förmåga och ett långsiktigt tidsperspektiv.

Fientliga aktörer hämtar information genom öppna källor som webbplatser, allmänna handlingar, årsredovisningar, rapporter, samarbeten, deltagande i upphandlingar, vilket är svårt att förhindra i vårt öppna samhälle. Det kan även ske genom rekrytering av

informationslämnare, infiltration, avlyssning av rum och telefoner, dataintrång, smartphones och andra elektroniska system. Detta skyddas genom ett fungerande personskydd, informationssäkerhetsarbete och fysiskt skydd som beskrivs nedan.

2. Vad menas med säkerhetsskydd?

Med säkerhetsskydd avses enligt säkerhetsskyddslagen

- skydd av säkerhetskänslig verksamhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och andra brott som kan hota verksamheten samt skydd i andra fall av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter.
- skydd av uppgifter som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen **och som rör Sveriges säkerhet**

Säkerhetsskyddsåtgärder för att förebygga brott som kan hota Sveriges säkerhet innefattar

- **Informationssäkerhet:** Åtgärder som vidtas för att hindra att information läcker ut, förvanskas eller förstörs och för att informationen ska vara tillgänglig när den behövs. Informationen som ska skyddas kan vara tryckt på papper, vara lagrad elektroniskt, överförs med post eller med elektroniska hjälpmedel, visas på film eller yttras i en konversation.
- **Signalskydd:** Åtgärder som syftar till att förhindra obehörig insyn i och påverkan av telekommunikations- och IT-system med hjälp av kryptografiska metoder och övriga signalskyddsåtgärder.
- **Personalsäkerhet:** Åtgärder för att klarlägga om en person kan antas vara lojal mot de intressen som skyddas enligt säkerhetsskyddslagstiftningen. Består av befattning placerad i säkerhetsklass, säkerhetsprövning och registerkontroll. *Säkerhetsklass 1–3:* beteckning av befattningar där innehavaren har tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. Säkerhetsklass delas in i 3 nivåer.
- **Fysisk säkerhet:** Åtgärder som ska förebygga att obehöriga får tillträde till områden, byggnader och andra anläggningar eller objekt där de kan få tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller där säkerhetskänslig verksamhet i övrigt bedrivs. Ska även förebygga skadlig inverkan på sådana områden, byggnader, anläggningar eller objekt som avses ovan.
- **Säkerhetsskyddsavtal (SUA):** Avtal med leverantör i samband med upphandling där leverantören får tillgång till säkerhetskänsliga uppgifter. Upphandling sker i sådana fall som säkerhetsskyddad upphandling (SUA).
- **Säkerhetsskyddsanalys:** ska identifiera och bedöma skyddsvärden utifrån ett konsekvensperspektiv – hur allvarlig konsekvensen av en eventuell skada blir, i stället för att fokusera på sannolikheten för att ett säkerhetshot realiserar.

3. Ansvar och organisation

Ansvar för kommunens säkerhetsskydd ligger på respektive nämnd och följer det ordinarie verksamhetsarbetet men samordnas centralt av kommunstyrelseförvaltningen. Varje förvaltning måste göra en säkerhetsskyddsanalys över sin verksamhet och löpande se över sitt säkerhetsskyddsarbete i samråd med säkerhetsskyddschefen. Varje förvaltning ansvarar för att vidta behövliga åtgärder i förekommande fall.

I samband med upphandling måste enheterna även beakta ett eventuellt behov av säkerhetsskyddsavtal, s.k. SUA. Se nedan under avsnittet om SUA.

Säkerhetsskyddschef och biträdande säkerhetsskyddschef ska finnas och under kommunledningens ansvar ha tillsyn över kommunens säkerhetsskydd genom delegation. Säkerhetsskyddschefens tjänst är underställd kommundirektören och denne har ansvar för att det finns ett kommunövergripande säkerhetsskydd som är samordnat, tillräckligt och fungerande. Säkerhetsskyddschefen ansvarar för att berörd personal erhåller adekvat utbildning.

4. Säkerhetsskyddsanalys och säkerhetsskyddsplan

4:1 Säkerhetsskyddsanalys

Enligt 2 kap 1 § säkerhetsskyddslagen och 2 kap 1 § säkerhetsskyddsförordningen ska den som bedriver säkerhetskänslig verksamhet göra en säkerhetsskyddsanalys.

Det innebär att identifiering ska göras av skyddsvärden som finns i de kommunala verksamheterna som är värda att skydda med hänsyn till Sveriges säkerhet. Kommunen ska även titta på vilka hot och sårbarheter som är kopplade till dessa skyddsvärden och vilka säkerhetsskyddsåtgärder som är nödvändiga. Det vill säga;

Vad behöver skyddas? **Mot vad** ska det skyddas? **Hur** ska det skyddas?

Om kommunen har anläggningar, objekt, system, egendom och andra tillgångar som är av betydelse för Sveriges säkerhet, ska de värderas och skyddas utifrån vilken typ av skada en antagonistisk handling mot ett skyddsvärde av nyss nämnda slag skulle kunna medföra.

Kommunen ska identifiera anläggningar, objekt och system eller utifrån vilken typ av skada för Sveriges säkerhet en fientlig handling skulle kunna medföra. Konsekvenserna delas in i:

- Skada för Sveriges yttre säkerhet
- Skada för Sveriges inre säkerhet
- Skada på nationellt samhällsviktig verksamhet
- Skada för Sveriges ekonomi

Skyddsvärdena ska delas in i följande konsekvensnivåer utifrån en bedömning av den skada för Sveriges säkerhet en antagonistisk handling mot skyddsvärdet skulle kunna medföra:

- Nivå A: Synnerligen allvarlig skada för Sveriges säkerhet (nivå A).
- Nivå B: Allvarlig skada för Sveriges säkerhet (nivå B).
- Nivå C: Inte obetydlig skada för Sveriges säkerhet (nivå C).
- Nivå D Endast ringa skada för Sveriges säkerhet (nivå D).

Säkerhetsskyddschefen har ansvar för att det finns en aktuell, dokumenterad kommunövergripande säkerhetsskyddsanalys som ska hållas uppdaterad. Säkerhetsskyddsanalysen ska vara ett levande dokument som revideras kontinuerligt utifrån behov. Säkerhetsskyddsanalysen ska klassas som **HEMLIG** enligt 15 kap 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och ska förvaras inlåst.

4.1 Säkerhetsskyddsplan

När säkerhetsskyddsanalysen är fastställd har säkerhetsskyddschefen ansvar för att en kommunövergripande säkerhetsskyddsplan upprättas. Planen ska redogöra för vilka säkerhetsskyddsåtgärder som verksamheten behöver vidta utifrån skyddsvärde i förhållande till vilka säkerhetshot och vilka sårbarheter som finns. Av planen ska även framgå när säkerhetsskyddsåtgärderna ska vidtas och vem som har ansvaret.

Åtgärderna delas in i tre områden; * Informationssäkerhet * Fysisk säkerhet * Personalsäkerhet. Säkerhetsskyddsplanen ska klassas som **HEMLIG** enligt 15 kap 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och ska förvaras inlåst.

5. Säkerhetsskyddsåtgärder

5.1 Informationssäkerhet

Informationssäkerhet ska förebygga att säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter obehörigen röjs, ändras, görs otillgängliga eller förstörs. Detta gäller all information, oavsett ifall den är muntlig, i pappersform eller elektroniskt lagrad. Informationssäkerheten ska också hindra uppgifter från att ändras eller förstöras. I kommunen ska finnas rutiner för hantering av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och handlingar från upprättande till destruktion¹.

För att ta del av säkerhetskänsliga uppgifter som är av betydelse för totalförsvaret eller Sveriges säkerhet ska en person genomgå säkerhetsprövning. Se 5.2 nedan

5.2 Personalsäkerhet

Personalsäkerhet ska förebygga att personer som inte är pålitliga ur säkerhetssynpunkt deltar i säkerhetskänslig verksamhet. Personalsäkerhet ska också säkerställa att de som deltar i säkerhetskänslig verksamhet har tillräcklig kunskap om säkerhetsskyddet.

¹ Riktlinjer för systematiskt säkerhetsskyddsarbete, bilaga 1

För att erhålla bästa möjliga säkerhet ska personer som arbetar med säkerhetskänslig verksamhet genomgå säkerhetsprövning och ges relevant utbildning innan de får åtkomst till verksamheten. Utbildning ska därefter ges regelbundet i den omfattning som behövs. Syftet med säkerhetsprövningen är att klarlägga ifall en person kan bedömas vara lojal mot de intressen som ska skyddas, om personen är pålitlig ur säkerhetssynpunkt och att utreda eventuella sårbarheter i säkerhetshänseende.

För att ta del av säkerhetskänsliga uppgifter som är av betydelse för totalförsvaret eller Sveriges säkerhet ska en person

-bedömas som pålitlig ur säkerhetssynpunkt

-ha tillräckliga kunskaper om säkerhetsskydd

-behöva uppgifter för sitt arbete i den verksamhet där de hemliga uppgifterna förekommer

Den som ges behörighet ska upplysas om vad sekretessen omfattar.

Personal som hanterar hemliga handlingar enligt 15 kap 2 § offentlighets- och sekretesslagen ska vara säkerhetsklassad.

I säkerhetsprövning ska ingå grundutredning (samtal, referenser, intyg, betyg med mera) samt registerkontroll (belastningsregister, misstankeregister, säkerhetspolisens register).

Bedömning om genomförande av säkerhetsprövning görs mot bakgrund av den befattningsanalys som gjorts och löpande uppdateras i samråd med förvaltningarna, HR-enheten och personal som hanterar säkerhetsprövning. Säkerhetsprövningen ska dokumenteras och en sammanfattning av dokumentationen sparas.

Systematisk uppföljning av personalen ska göras för att så tidigt som möjligt upptäcka eventuella avvikelser. Om det finns anledning till det ska tidigare gjord bedömning av en persons lämplighet omprövas. Vartannat år ska en ny intervju göras för att identifiera eventuella avvikelser eller ändrade förhållanden.

Kommunen har rutiner för utredning, beslutsprocess, åtgärder och hantering av avvikelser².

5.2.1 Säkerhetsprövning av förtroendevalda

Enligt huvudregeln är det inte tillåtet att säkerhetspröva och registerkontrollera fullmäktigeledamöter i deras egenskap av ledamot, 3 kap 1 §, 1 st. p 1 säkerhetsskyddslagen (2018:585). Däremot kan förtroendevald som utses till ledamot i en styrelse eller nämnd som bedriver säkerhetskänslig verksamhet bli föremål för säkerhetsprövning och registerkontroll för det specifika uppdraget.

² Riktlinjer för systematiskt säkerhetsskyddsarbete, bilaga 2

5.3 Fysisk säkerhet

Kommunens säkerhetsskyddsanalys ska kartlägga behovet av fysisk säkerhet, vad den fysiska säkerheten ska skydda och vad den ska skydda emot.

Fysisk säkerhet ska förebygga att obehöriga får tillträde till områden, byggnader, anläggningar eller objekt där de kan få tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller där säkerhetskänslig verksamhet bedrivs. Den fysiska säkerheten kan bestå av personal, rutiner, byggnadsteknik och säkerhetsteknik och måste anpassas för den enskilda verksamheten. Här kan även det geografiska läget, verksamhetens art och byggnadstekniska förutsättningar spela roll.

Kommunen ska aktivt arbeta med principerna för fysisk säkerhet, som lökprincipen (utifrån och in/lager på lager), genom sektionering, variationer och försvårande åtgärder i skydd, att reducera sårbarheter, styra tillträden till verksamheter, prevention genom hur vi bygger och ha mer redundans i den fysiska säkerheten.

Verksamheterna ska även ha förmåga att avbryta obehöriga tillträden eller skadlig inverkan. Åtgärderna ska utgå ifrån vad som framgår av säkerhetsskyddsanalysen, d.v.s. vad som skyddas och vad den fysiska säkerheten ska skydda emot. Verksamhetsansvarig se till att det finns tillräckliga förkunskaper, utbildning, utrustning, övning, mandat etcetera

6. Säkerhetsskyddsklassificering

Säkerhetsklassning ska göras av sådana befattningar som kommer att hantera hemlig information eller på annat sätt delta i säkerhetsskyddad verksamhet. Det gäller därmed verksamhet av betydelse för Sveriges säkerhet, där röjande av uppgifter kan leda till men för Sveriges säkerhet som inte enbart är ringa.

Säkerhetsklass 1 – anställd får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen **kvalificerat hemlig** och kan till följd av deltagande i verksamheten ha möjlighet att orsaka synnerligen allvarlig skada för Sveriges säkerhet.

Säkerhetsklass 2 – den som i en omfattning som inte är ringa får ta del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen **hemlig** eller i ringa omfattning får ta del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen **kvalificerat hemlig** eller som till följd av sitt deltagande i verksamheten har möjlighet att orsaka allvarlig skada för Sveriges säkerhet.

Säkerhetsklass 3 – den som får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen **begränsat hemlig, konfidentiell**, som i ringa omfattning får ta del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen **hemlig** eller till följd av sitt deltagande i verksamheten har möjlighet att orsaka en inte obetydlig skada för Sveriges säkerhet.

Skillnaden mellan klasserna 1, 2 och 3 är i vilken omfattning den anställde får ta del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och vilken skada den anställde därmed kan

orsaka. För säkerhetsklass 1 och 2 krävs svenskt medborgarskap, 3 kap 11 § säkerhetsskyddslagen (2018:585) och här ska även en särskild personutredning göras, som bland annat behandlar familjesituation och ekonomisk situation. Uppgifter får därmed även inhämtas om den kontrollerades make, maka, partner eller sambo. Särskild personutredning kräver den kontrollerades samtycke.

Beslut om placering i säkerhetsklass eller upphävande av detsamma fattas av säkerhetsskyddschefen och ska dokumenteras. När den anställda lämnar en säkerhetsklassad befattning ska det hållas ett avgångssamtal där den anställda ska påminnas om tystnadsplikten och den undertecknade sekretessförbindelsen ³.

7. Säkerhetsskyddad upphandling (SUA)

Enligt säkerhetsskyddslagstiftningen ska kommunen innan upphandling sker pröva ifall denna, helt eller delvis, ska omfattas av säkerhetsskydd. Om så är fallet ska "Säkerhetsskyddad Upphandling med säkerhetsskyddsavtal (SUA) upprättas med leverantör och/eller underleverantör.

Kravet på säkerhetsskyddsavtal ska finnas med i upphandlingsdokumenten. Även kontraktet bör innehålla villkor om att säkerhetsskyddsavtal ska ingås och att dessa villkor ska uppfyllas för att kontraktet ska vara giltigt. Säkerhetsskyddet får inte göras mindre omfattande i ett säkerhetsskyddsavtal än vad som följer av lag, förordning eller föreskrifter.

Genom ingående av SUA-avtal förbinder sig en leverantör att uppfylla ställda säkerhetskrav. Leverantören får inte anlita underleverantörer för uppdraget utan verksamhetsutövarens godkännande. Leverantören får endast anlita underleverantörer för fullgörande av uppdraget som har ingått säkerhetsskyddsavtal med verksamhetsutövaren. Verksamhetsutövaren förbinder sig att kontrollera att bestämmelserna i avtalet uppfylls.

Säkerhetsskyddsavtalet utgör även grund för att besluta om vilka anställningar och andra deltagande hos leverantören som ska placeras i säkerhetsklass. Beslut om placering i säkerhetsklass görs av säkerhetsskyddschef eller biträdande säkerhetsskyddschef ⁴.

Det finns tre nivåer på SUA-avtal:

Nivå 1 – Leverantören kommer att hantera och förvara säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller säkerhetskänslig verksamhet i sina egna lokaler.

Nivå 2 – Leverantören kommer att hantera säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller säkerhetskänslig verksamhet enbart i lokal, som anvisats av beställande myndighet.

Nivå 3 – Leverantören kan komma att få del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller säkerhetskänslig verksamhet i beställande kommuns/myndighets lokal.

³ Riktlinjer för systematiskt säkerhetsskyddsarbete, bilaga 2

⁴ Riktlinjer för systematiskt säkerhetsskyddsarbete, bilaga 3

Alla säkerhetsskyddsavtal enligt 2 kap 6 § säkerhetsskyddslagen anmäls av verksamhetsutövaren till Säkerhetspolisen

När säkerhetsskyddsavtal ingåtts ska leverantören ta fram en säkerhetsskyddsinstruktion som ska godkännas av verksamhetsutövaren. Detta för att verksamhetsutövaren ska kunna bedöma och godkänna leverantörens hantering av säkerhetsskyddet. Kontroller ska därefter göras löpande av verksamhetsutövaren ⁵

Efter att säkerhetsskyddsavtalet upphört att gälla ska verksamhetsutövaren upplysa om tystnadsplikten som fortsätter att gälla samt anvisa hur säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter ska återlämnas eller destrueras. Verksamhetsutövaren ska därefter avanmäla säkerhetsskyddsavtalet och dess registerkontroller till Säkerhetspolisen.

Kommunen har en rutin för hanteringen av säkerhetsskyddsavtal, se bilaga 3

Ekerö 230920

Lena Törnblom Löfquist
Säkerhetsskyddschef

⁵ Riktlinjer för systematiskt säkerhetsskyddsarbete, bilaga 3